

Bài học của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 đối với công cuộc đổi mới đất nước

06:02 29/07/2025

Dưới sự lãnh đạo đúng đắn, quyết đoán và sáng tạo của Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh, quân và dân ta đã đứng lên tiến hành cuộc Tổng khởi nghĩa trên phạm vi cả nước và giành được thắng lợi một cách nhanh chóng, triệt để.

Có thể thành quả lớn lao đó chính là do ông và Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm nhận thức và kết hợp ứng dụng giá trị tranh chính trị vì lợi ích tranh và tranh, giá trị chuẩn lâu dài và lợi ích chính trị, xây dựng nền tảng và xây dựng lực lượng quân sự, mau chóng phát huy những ưu điểm của ông và nhân dân, giành chính quyền.

Ngày 28/8/1945, Đoàn Giải phóng quân ở Việt Bắc về duyệt binh ở Quảng trường Nhà hát Lớn. Ảnh Tư liệu.

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công đã xóa bỏ ách thống trị phong kiến hàng nghìn năm, ách thống trị thực dân nô lệ, thành lập Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, đem lại quyền tự do, độc lập và quyền làm chủ thực sự cho nhân dân Việt Nam. Cách mạng Tháng Tám năm 1945 đã mở ra một thời kỳ mới - thời kỳ Hồ Chí Minh - trong lịch sử dân tộc và giai cấp công nhân.

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 tuy chỉ diễn ra trong một thời gian ngắn nhưng đã là nhiều bài học quý báu cho ông và nhân dân ta trong quá trình thực hiện nhiệm vụ chính trị của dân tộc: giải phóng xã hội, xây dựng đất nước ngày càng mạnh mẽ theo mục tiêu: dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa.

Vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của ông

Là một người theo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, ngay sau khi ra đi, chúng ta đã hoàn thành công việc của mình, chúng ta đã tìm ra nguyên lý cách mạng vì việc giải phóng hai ngàn triệu dân tộc và dân chúng có thể tập hợp lực lượng của toàn dân tộc thực hiện cho họ các mục tiêu của cách mạng là giải phóng dân tộc, em li chúng ta do đó phải sống cho nhân dân.

Mặc dù trải qua những thăng trầm, chu chuyển những náo động xã hội, không bao giờ mất đi các kẻ thù, nhưng chúng ta vẫn kiên nhẫn chờ đợi và chờ đợi, phát động quần chúng nhân dân, từng bước chuẩn bị lực lượng, để khi các bước phát triển của phong trào, đưa ra những hình thức đấu tranh phù hợp, tiến hành khi thuận lợi và khi thì cần kiên quyết và kịp thời lãnh đạo nhân dân nhất là tiến hành Tổng khởi nghĩa giành chính quyền.

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 đã thực sự làm đổi thay cơ bản cơ cấu xã hội Việt Nam vốn đã tồn tại hàng thế kỷ, đưa đến một sự đổi đời cho dân tộc và cho mỗi người dân. Tinh thần và bài học của Cách mạng Tháng Tám về vai trò và sự lãnh đạo của Đảng đã và đang đặt ra yêu cầu cấp thiết phải luôn đổi mới và sáng tạo trong sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng để đáp ứng yêu cầu của tình hình mới và xứng đáng với vai trò lãnh đạo quyết định, không thể thay thế của Đảng trong sự phát triển đi lên của dân tộc Việt Nam.

Nguyên lý đúng đắn, sáng tạo và sự lãnh đạo, chỉ đạo của chúng ta trong hai cuộc kháng chiến thắng lợi dân Pháp và thực dân Mĩ xâm lược là sự tiếp nối kinh nghiệm, bài học của Cách mạng Tháng Tám, ảnh hưởng sâu sắc thành công, lớn mạnh và vai trò quyết định của nguyên lý về con người và phát triển của nó.

Sau khi kết thúc chiến tranh, đất nước hòa bình, thống nhất, chúng ta đã xây dựng, chỉ đạo và lãnh đạo toàn dân thực hiện phục vụ hòa bình, khôi phục kinh tế, từng bước cải thiện đời sống nhân dân. Tuy nhiên, do mắc sai lầm trong chiến lược, chúng ta đã hoàn thành công việc không trọn vẹn, đã có lúc tình hình kinh tế - xã hội lâm vào khủng hoảng trầm trọng, đa số nhân dân sống trong cảnh đói nghèo. Trước tình hình đó, vì tình thân ái, nhìn thẳng vào sự thật, ta đã tiến hành Đại hội VI (tháng 12-1986) đã xây dựng lại cơ bản toàn bộ đường lối, thực hiện chuyển đổi cơ cấu kinh tế. Chính nhờ có nguyên lý đúng đắn, mạnh mẽ, áp dụng đúng đắn các nguyên lý của chiến lược, áp dụng yêu cầu và nguyên tắc của ông cha nhân dân, tình hình kinh tế - xã hội có sự chuyển biến mạnh mẽ, đất nước từng bước thoát khỏi khủng hoảng trầm trọng, vâng bước đi lên.

Bài học kinh nghiệm của Cách mạng Tháng Tám năm 1945 đã chứng tỏ vai trò lãnh đạo quyết định của chúng ta. Vào thời điểm khi Tổng khởi nghĩa, sự lãnh đạo của chúng ta chỉ có vài nghìn người, nếu tính theo tổng số dân số của nước ta thì con số đó quả là ít ỏi. Vậy vì sao chúng ta lúc đó chỉ có ít người như vậy lại có thể lãnh đạo toàn thể nhân dân đứng lên giành chính quyền? Câu trả lời là chúng ta đã thực sự trở thành tiên phong của giai cấp công nhân và nhân dân lao động, thông qua nguyên lý, chúng ta đã rõ ràng, đúng đắn, xuất phát từ thực tế tình hình, và mặt khác chúng ta đã nắm vững mục đích lợi ích của quần chúng, do đó cho dân tộc và quyền lợi thật sự, để cho mọi người dân. Nhân dân coi chúng ta và các tổ chức, đoàn thể của chúng ta là đại diện thực sự cho quyền lợi của họ nên khi chúng ta phát động Tổng khởi nghĩa, toàn dân đã nhất tề hưởng ứng.

Trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc ngày nay, chúng ta vẫn giữ vai trò quyết định sự đi lên, phát triển của đất nước thông qua sự lãnh đạo bằng các nguyên lý, chỉ đạo đúng đắn, sáng tạo. Tuy nhiên, trong bối cảnh tình hình đã có nhiều sự biến chuyển khác xa so với thời kỳ Cách mạng Tháng Tám 1945, khi đất nước đã có sự phát triển mạnh mẽ về kinh tế, xã hội, mặt bằng dân trí có nâng cao, mặt mặt nội dung xã hội sâu sắc vì thế, xu hướng toàn cầu hóa đang đặt ra những thách thức, thì các nguyên lý, chỉ đạo, chính sách của chúng ta cũng cần có sự điều chỉnh phù hợp và tiếp tục khẳng định sự lãnh đạo của chúng ta, và nhận thức sự thuận lợi của toàn dân trong các vấn đề trọng đại của đất nước.

Ảnh Tư liệu.

Cách mạng là i mi, là sáng to. Cách mạng Tháng Tám năm 1945 ã thực s làm i thay c bn c cu xã hi Vit Nam vn ã tn ti hàng th k, a n mt s i i cho dân tc và cho mi ngi dân. Tinh thần và bài học ca Cách mạng Tháng Tám năm 1945 v vai trò và s lãnh o ca ng ã và ang t ra yêu cu cp thit phi luôn i mi và sáng to trong s lãnh o, ch o ca ng áp ng yêu cu ca tình hình mi và xng áng vì vai trò lãnh o quyết nh, không th thay th ca ng trong s phát trin i lên ca dân tc Vit Nam.

Xây dựng khi i oàn kt toàn dân, xây dựng mt Nhà nc, mt chính quyền ca dân, do dân và vì dân

Thng li ca Cách mạng Tháng Tám năm 1945 ã a n s thành lp Nhà nc Vit Nam Dân ch Cng hòa - Nhà nc dân ch nhân dân u tiên ông Nam Á. ó là mt thành qu v i, ánh du mt bc ngọt trong tin trình phát trin ca dân tc ta.

Cục Tng khi nghĩa Tháng Tám 1945 là cục Tng khi nghĩa ln nht, sm giành c thng li trit nht trong lch s dân tc, do toàn dân tin hành. S d có c kt qu nh v y là do ng ta và Ch tch H Chí Minh ã sm nhn thc ứng và y v sc minh vô ch ca ông o nhân dân. Chính vì th, ng ta ã sm ra ng li chín lc, ging cao hai ngn c c lp dân tc và dân ch, áp ng ứng nguyên vng ca i a s nhân dân là c lp, t do, ngi cày có ruộng nên ã thu hút, huy ng c các tng lp nhân dân tham gia cách mạng.

Ch tch H Chí Minh tng nói: "oàn kt, oàn kt, i oàn kt. Thành công, thành công, i thành công". ây va là phng châm vn ng, tp hp qun chúng, va là kt qu nu thc hin tt phng châm ó. Thng li to ln và nhanh chóng ca Tng khi nghĩa Tháng Tám năm 1945 ã ch ra rng, ng ta ã có s chun b k càng v mt t chc tp hp qun chúng vào các oàn th yêu nc trong Mt trn dân tc thng nht phn ông Dng (tháng 11-1939), Mt trn dân tc thng nht chng phát-xít Pháp - Nht ông Dng (tháng 11-1940), ri n Mt trn Vit Minh (tháng 5-1941), nh Ph n cu quc, Thanh niên cu quc, Nông dân cu quc, làm c s vn ng các tng lp nhân dân tham gia các công vic ca cách mạng.

Hi ngh ln th tám ca Trung ng ng Cng sn ông Dng (tháng 5-1941) ch rõ trc ht phi "tp trung cho c lc lng cách mạng toàn cõi ông Dng, không phân bit th thuyên, dân cày, phú nông, a ch, t bn bn x, ai có lòng yêu nc thng nòi s cùng nhau thng nht mt trn, thu góp toàn lc em tt c ra giành quyền c lp, t do cho dân tc, ánh tan gic Pháp - Nht xâm chìm nc ta. S liên minh tt c các lc lng ca giai cp, ng phái, các nhóm cách mạng cu nc, các tôn giáo, các dân tc kháng Nht, ó là công vic ct yu ca ng ta"(1).

Mt trn Vit Minh ra i tr thành mt trn dân tc thng nht ca Vit Nam, khng nh tuyên ngôn "ch trng liên hip ht thy các gii ng bào yêu nc, không phân bit giàu nghèo, già tr, trai gái, không phân bit tôn giáo và xu hng chính tr, ng cùng nhau mu cục dân tc gii phóng và sinh tn"(2). Vit Minh "Coi quyền li dân tc cao hn ht thy, Vit Minh sn sàng gi tay

ón tip nhng cá nhân hay oàn th, không c theo ch nghĩa quc t hay quc gia, mìn thành thc mun ánh ui Nht, Pháp đng lên mt nc Vit Nam t do c lp"(3).

Các tầng lớp Công thương Hà Nội nô nức ủng hộ Quỹ Độc lập và Tuần lễ vàng tổ chức tại Nhà hát lớn, Hà Nội (tháng 9/1945). Ảnh Tư liệu.

có th "gi tay ón tip các cá nhân hay oàn th", Chng trnh cu nc ca Mt trn Vit Minh gm 41 im (sau úc kt thành 10 im), là mt h thng các chính sách v chính tr, kinh t, vn hóa, giáo dc, xã hi, ngoi giao c th i vì các tng lp công nhân, nông dân, binh lính, tri thc, công chc, hc sinh, ph n, thi u nhi, t sn, a ch, nhà buôn, ngi già, ngi tàn tt... Chng trnh Vit Minh là c s quan trng oàn kt tp hp mi lc lng dân tc vào công cuc u tranh giành c lp dân tc cho t nc.

Cách mng Tháng Tám thành công, Nhà nc Vit Nam Dân ch Cng hòa ra i trong hoàn cnh rt khn trng, hu ht cán b trong b máy chính quyn t Trung ng n các a phng u không c ào to v qun lý, hành chính, ch sn có lòng yêu nc, nhit tình cách mng và quyt tâm xây dng, bo v chính quyn non tr. Mi công vic qun lý chính quyn u mi m, b ng. Ngay t nhng ngày u Chính ph lâm thi c thành lp, Ch tch H Chí Minh ã nhn mn: "Chúng ta phi hiu rng, các c quan ca Chính ph t toàn quc cho n các làng, u là công bc ca dân, nghĩa là gánh vic chung cho dân... Vic gì có li cho dân, ta phi ht sc làm. Vic gì hi n dân, ta phi ht sc tránh. Chúng ta phi yêu dân, kính dân thì dân mi yêu ta, kính ta"(4). Ngì nhc nh: Ch có vác mt làm quan cách mng cho dân ghét, dân khinh v.v.. Chính quyn cách mng non tr sau Cách mng Tháng Tám tn ti và phát trin c chính là nh có s ng h, bo v ht lòng, ht sc ca nhân dân.

Nhng im mn, yu ca chính quyn dân ch nhân dân v mt t chc b máy, nhân s, v trình , nng lc và o c ca cán b, nhân viên chính quyn, c hình thành và xây dng t sau Tng khi nghĩa Tháng Tám nm 1945, c Ch tch H Chí Minh ch ra mt cách c th, thng thn, có c tính cnh báo, n nay vn còn nguyên giá tr. Trong công cuc i mi toàn din t nc hin nay, vic xây dng mt chính quyn nhà nc ca nhân dân, do nhân dân và vì nhân dân luôn là tiêu chí, là mc ích chúng ta phn u. Chính quyn có mn, hot ng có hiu qu, t phi da vào dân. Qun chúng nhân dân là mt lc lng to ln, sáng sut, có sc mn vô song. Chính quyn phi tiêu biu cho ý chí, nguyên vng ca nhân dân, phi thc s làm theo khu hiu "Dân bit - dân bàn - dân kim tra và dân c hng", nh th mi t ti ý nghĩa y ca cm t "ly dân làm gc".

Mt trong nhng biu hin d thý ca mt chính quyn có thc s là i din cho ý chí, nguyên vng ca ông o qun chúng hay không là ch chính quyn ó có lng nghe phn bin ca các tng lp nhân dân v các vn kinh t, chính tr, xã hi thit thân i vì cuc sng ca ngi dân hay không. Nu chính quyn và ngi dân t c s ng thun cao (ch không phi ng ý), thì chính quyn ó s c ngi dân tin tng, ng h và bo v. Bài hc ca Cách mng Tháng Tám khi mà Chính ph lâm thi, ngay sau ngày thành lp, ã a ra 6 vn cp bách cn phi gii quyt, ã a ra và khái quát nhim v cp bách ca chính ph là phi chng ba th gic: gic ói, gic dt, gic ngoi xâm, c toàn th nhân dân ng tình và hng ng, là mt ví d, mt minh chng tiêu biu ca mt chính quyn ca dân.

3 - Vượt qua khó khăn, thách thức, tận dụng thời cơ để tiến lên

Thực tế lịch sử lúc đó, vào tháng 8-1945, khi mà iu kin khách quan nhìn chung thuận lợi như nhau, nhưng chỉ có Việt Nam làm cách mạng thành công; In-ô-nê-xi-a, Lào cũng có kết quả nhưng mức độ thấp hơn, còn hầu hết các nước khác trong khu vực Châu Á - Thái Bình Dương, cụ thể là ở Đông Nam Á, không thể đứng lên làm cách mạng, giành chính quyền. Điều này iu kin, hoàn toàn mâu thuẫn gia đình khác, nhưng iu kin nói đây là vận hội cho thời cơ, tận dụng thời cơ tiến hành khởi nghĩa ở Việt Nam là một điển hình thành công.

Thực tế lịch sử lúc đó, vào tháng 8-1945, khi mà điều kiện khách quan nhìn chung thuận lợi như nhau, nhưng chỉ có Việt Nam làm cách mạng thành công nhanh chóng và triệt để; còn hầu hết các nước khác trong khu vực châu á - Thái Bình Dương, cụ thể là ở Đông Nam á, không thể đứng lên làm cách mạng, giành chính quyền. Một trong những lý giải đó là vấn đề chớp thời cơ, tận dụng thời cơ để tiến hành khởi nghĩa ở Việt Nam là một điển hình thành công.

Chúng ta và lãnh tụ Hồ Chí Minh đã biết kết hợp iu kin khách quan từ bên ngoài thuận lợi vì iu kin chủ quan trong nước đã chín chun b k càng trong mặt thì gian dài, vì bao khó khăn gian khổ, hy sinh, lãnh đạo toàn dân đứng lên giành chính quyền. Lãnh tụ Hồ Chí Minh đã từng nói: Lúc này thời cơ thuận lợi đã tới, dù phi hy sinh thì đâu, dù phi t cháy cả dãy Trường Sơn cũng kiên quyết giành cho các cấp. Quyết tâm sáng suốt của Nghị quyết chính là quyết tâm của người, của các dân tộc, đã trở thành hình thức. Thời cơ giành các cấp, cách thức từ các phong trào, thực dân, phát-xít bị phá tan, nhân dân làm chủ cuộc sống của mình.

Năm 1986, mười năm sau khi kết thúc thắng lợi cuộc kháng chiến chống M, của nước, do những iu kin khách quan không thuận lợi, mà cụ thể là những sai lầm chủ quan trong quản lý, iu hành, nền kinh tế - xã hội nước ta lâm vào tình trạng khủng hoảng sâu sắc, iu kin nhân dân các cấp khó khăn, mặt bị phần không nhỏ cán bộ, công viên, nhân dân mất lòng tin vào sự lãnh đạo của người, sự quản lý iu hành của Chính phủ. Chế độ xã hội nguy cơ tồn tại mất còn. Chính vào lúc đó, người đã mạnh dạn ra nghị quyết iu kin toàn diện nước, từ đó là iu kin duy, iu kin mạnh mẽ về kinh tế trên cơ sở iu kin về chính trị.

Nền kinh tế kế hoạch hóa tập trung, quan liêu, bao cấp dần dần thay thế bằng nền kinh tế vận hành theo cơ chế thị trường như hàng xã hội chủ nghĩa; hệ thống chính trị xây dựng và hoạt động theo hướng ngày càng dân chủ, công khai trên cơ sở luật pháp quy định. Như thế, chủ trương thì gian không dài, thời cơ đã chuyển mình theo hướng tích cực, dần vượt thoát khỏi khủng hoảng kinh tế - xã hội, kinh tế phát triển nhanh, iu kin nhân dân các cấp nhìn rõ rệt, các cấp quan hành pháp, lập pháp, tư pháp hoạt động ngày càng hiệu quả, lòng tin của nhân dân tăng cao. Chế độ gì vững, không bị cuốn theo sự sụp đổ của một loạt các mô hình xây dựng chủ nghĩa xã hội như Đông Âu và Liên Xô.

Đây là một thành công lớn. Trong khó khăn thách thức từng chặng khó có thể vượt qua đó, chúng ta đã nhận thấy rằng chính là chủ nghĩa iu kin, tiến lên cũng như trong Cách mạng Tháng Tám, nhân dân tin vào sự lãnh đạo của người, tin vào sức mạnh vô địch, lòng yêu nước của nhân dân đã chiến thắng trong cuộc tranh giành chính quyền và kháng chiến chống xâm lược, cùng quyết tâm vượt qua khó khăn, biến thách thức thành chủ nghĩa phát triển.

Các cuộc khủng hoảng kinh tế, tài chính - tiền tệ năm 1997 - 1998 và 2008 - 2009 khu vực, cũng như trên phạm vi thế giới, đã như hàng không như nước Việt Nam, nhưng Việt Nam cũng là một trong số ít nước đã vượt qua một cách thành công, ít chu chuyển tiêu cực kéo dài của khủng hoảng. Đó cũng là một minh chứng cho bài học người và nhân dân ta biết cách vượt qua khó khăn, thách thức, tận dụng cơ hội và thời cơ, các khi ngưng trệ Cách mạng Tháng Tám năm 1945.

Theo tapchicongsan.org.vn

(1) Văn kiện: Toàn tập, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, t 7, tr 112 - 113

(2), (3) Văn kiện đã dẫn, t 7, tr 461

(4) Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội 2000, t 4, tr 56 - 57